

VĒJA ELEKTROSTACIJU UN VĒJA PARKU PLĀNOŠANAS MEŽU TERITORIJĀS (M)

Spēkā esošo teritorijas plānojumu piemērošana pēc Ministru kabineta 2024. gada 12. novembra noteikumu Nr. 711 "Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" spēkā stāšanās

Vēsturiskā situācija


1. 2013. gads – Pieņemti Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr. 240). vēja elektrostacijas (turpmāk – VES) atļauts izvietot funkcionālajās zonās rūpniecības teritorija (R), tehniskās apbūves teritorija (TA) un lauksaimniecības teritorija (L) vai teritorijas plānojumā un lokālplānojumā norādītajās vietās. Mežu teritorijās (M) VES izvietošana netiek paredzēta.

2. 2020. gads¹ – noteikumu Nr. 240 grozījumu rezultātā, VES atļauts izvietot funkcionālajās zonās rūpniecības teritorija (R), tehniskās apbūves teritorija (TA), lauksaimniecības teritorija (L) un mežu teritorija (M), ja attiecīgajā plānošanas dokumentā mežu teritorijā (M) noteikta indeksētā apakšzona, kurā kā papildizmantošana atļauti teritorijas izmantošanas veidi inženiertehniskā infrastruktūra (kods 14001) un energoapgādes uzņēmumu apbūve (kods 14006). Pēc būtības, teritorija, kurā potenciāli ir iespējams izvietot VES, ir palielinājusies.

2.1. VES izvietošana mežu teritorijā (M) nav iespējama, kamēr pašvaldības teritorijas plānojumā nav noteikta mežu teritorijas (M) indeksētā apakšzona, kas secīgi nozīmē, ka bez attiecīgu grozījumu veikšanas teritorijas plānojumā, lokālplānojuma vai jauna teritorijas plānojuma izstrādes, VES būvniecība mežu teritorijā (M) nav atļauta.

Aktuālā situācija

3. 2022. gads – Stājas spēkā Enerģētiskās drošības un neatkarības veicināšanai nepieciešamās atvieglotās energoapgādes būvju būvniecības kārtības likuma (turpmāk – Enerģētiskās drošības likuma) regulējums². Attiecīgi, ignorēt prasību par pašvaldības teritorijas plānojumā nosakāmo funkcionālās zonas *mežu teritorija (M)* indeksēto apakšzonu VES izvietošanai pieļauj tikai Enerģētiskās drošības likuma regulējums, ja plānotā VES jauda ir lielāka par 50 megavatiem un attīstības iecerei/plānotajam objektam tiek piešķirts nacionālo interešu objekta (turpmāk – NIO) statuss.³ Papildus ievērojami Enerģētiskās drošības likumā noteiktie attālumi līdz dzīvojamām un publiskām ēkām – vismaz 800 metri.⁴

 NIO ir teritorijas un objekti, kas nepieciešami būtisku sabiedrības interešu nodrošināšanai, dabas resursu aizsardzībai un ilgtspējīgai izmantošanai⁵. NIO statusa noteikšanas pamata mērķis ir nodrošināt attiecīgā objekta būvniecības īstenošanas iespējamību, neatkarīgi no attiecīgās pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktā funkcionālā zonējuma un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos ietvertajiem apbūves rādītājiem un iespējamiem

¹ Ministru kabineta 2020. gada 13. oktobra noteikumi Nr. 630 "Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi"; <https://likumi.lv/ta/id/317952>;

² Enerģētiskās drošības likums; <https://likumi.lv/ta/id/336089>;

³ Enerģētiskās drošības likuma 14. pants un Būvniecības likuma 15. pants;

⁴ Enerģētiskās drošības likuma 4. pants;

⁵ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 17. pants;

ierobežojumiem. NIO regulējums paredz izņēmumus no vispārējās kārtības – būvniecības procesā NIO atbilstība teritorijas plānojumam netiek vērtēta un būvniecībai izdotas būvatļaujas apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas gadījumā būvniecība netiek apturēta.⁶

4. 2024. gads – 2024.gada 15. novembrī stājas spēkā Ministru kabineta 2024. gada 12. novembra noteikumi Nr. 711 “Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 ”Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”, kuri precizē 53.5. apakšpunkta un 161. punkta regulējumu paredzot, ka VES izvietošanai *mežu teritorijā (M)* nav nepieciešams noteikt indeksētu apakšzonu, kas savukārt ļauj neizstrādāt lokālplānojumus, ņemot vērā, ka konkrēto VES izvietojumu nosaka ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk – IVN) procesa laikā. IVN rezultātā tiek izstrādāti konkrēti risinājumi konkrētai situācijai, ietverot pieļaujamus attālumus līdz dzīvojamām un publiskām ēkām, jo noteikumu Nr. 240 regulējums noteic tikai minimālo pieļaujamo attālumu.

5. Kā rīkoties pēc 2024. gada noteikumu Nr. 240 grozījumu spēkā stāšanās:

5.1. Ja spēkā esošajā teritorijas plānojumā nav noteikts, ka funkcionālajā zonā *mežu teritorija (M)* var izvietot VES, tai skaitā vēja parkus, kā arī nav noteikta īpaša funkcionālās zonas *mežu teritorija (M) apakšzona* VES izvietošanai, pašvaldībai, ņemot vērā noteikumu Nr. 240, kas ir augstāka juridiska spēka tiesību norma salīdzinot ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem, 53.5. apakšpunkta un 161. punkta vispārīgo regulējumu, pamatojoties uz Teritorijas attīstības plānošanas likumā⁷ un Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likumā noteikto⁸, nav pamata atteikt attīstības ieceri par VES vai vēja parku izvietošanu mežā, ja vien ieceres vieta neatrodas teritorijā, kuras izmantošanu ierobežo citi augstāka juridiskā spēka normatīvie akti (piemēram, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumi vai ar kultūras pieminekļa aizsardzību saistītie normatīvie akti) vai teritorijas plānojumā konkrētā teritorija noteikta ar aizliegumu VES būvniecībai atbilstoši noteikumu Nr. 240 162. punktam.

⚖️ Atbilstoši noteikumu Nr. 240 162. punktam pašvaldība teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā var noteikt teritorijas, kurās VES būvniecība ir aizliegta, tomēr jāņem vērā, ka pašvaldība var ierobežot konkrēto komercdarbību, bet ne aizliegt vispār. Jebkurš ierobežojums vai aizliegums ir īpašumtiesību ierobežojums, tādējādi tādus nosakot, ir jāsniedz argumentēts pamatojums, kādā veidā tas attaisnojams sabiedrības interesēs.

5.2. Ja spēkā esošajā teritorijas plānojumā nav noteikts, ka funkcionālajā zonā *mežu teritorija (M)* var izvietot VES, tai skaitā vēja parkus, kā arī nav noteikta īpaša funkcionālās zonas *mežu teritorija (M) apakšzona* VES izvietošanai un pašvaldība uzsākusi lokālplānojumu izstrādi, lai noteiktu indeksētās teritorijas VES izvietošanai *mežu teritorijā (M)*, pašvaldībai:

- ✓ jāizvērtē uzsāktā lokālplānojuma izstrādes turpināšanas lietderība;
- ✓ ja lokālplānojuma risinājums ietver tikai indeksētās apakšzonas VES izvietošanai *mežu teritorijā (M)* noteikšanu, apsverot nepieciešamo resursu, tai skaitā administratīvo, finanšu un cilvēkresursu, ieguldījumu, pašvaldība var lemt par lokālplānojuma izstrādes apturēšanu un attīstības ieceres VES izvietošanai *mežu teritorijā (M)* īstenošanai piemērot 5.1. apakšpunktā minēto risinājumu;

⁶ Enerģētiskās drošības likuma 14. panta otrā daļa un Būvniecības likuma 15. panta septītā daļa;

⁷ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 23. panta piektā daļa;

⁸ Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9. panta sestās daļas 1. punkts;

- ✓ ja lokālplānojums bez indeksētās apakšzonas VES izvietojumam *mežu teritorijā (M)* noteikšanas ietver arī citus jautājumus, kas risināmi vienīgi izstrādājot lokālplānojumu, pašvaldība var turpināt lokālplānojuma izstrādi.

⚖️ Pašvaldības domes darbībai un lēmumiem jābūt maksimāli lietderīgiem, rīcībai jābūt tādai, lai mērķi sasniegtu ar mazāko finanšu līdzekļu un mantas izlietojumu.⁹

5.3. Ja spēkā esošajā teritorijas plānojumā noteikta prasība VES izvietojumam izstrādāt detālplānojumu, pašvaldībai kritiski jāizvērtē minētā prasība gan vērtējot tās atbilstību normatīvo aktu prasībām, gan vērtējot lietderības apsvērumus, tai skaitā, vai konkrētos nosacījumus ir iespējams izpildīt citu procesu ietvaros, piemēram, IVN vai būvniecības procesā¹⁰.

⚖️ Nenoliedzami Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumu Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” (turpmāk – noteikumi Nr. 628) 39.1. apakšpunkts dod pilnvarojumu pašvaldībām teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā noteikt gadījumus, kad izstrādājams detālplānojums, kura darba uzdevumā cita starpā nosakāmas prasības inženiertehniskajam nodrošinājumam, ārējo inženiertīklu izvietojumam, kā arī citas prasības atbilstoši konkrētam plānošanas uzdevumam., tomēr izvirzot nosacījumus detālplānojuma izstrādei, tiem jābūt pamatotiem, samērīgiem un sasaistītiem ar detālplānojuma izstrādes mērķi.

Ja pašvaldība konstatē, ka spēkā esošajā teritorijas plānojumā attiecībā uz VES izvietojumu *mežu teritorijā (M)* ir iekļautas prasības detālplānojuma izstrādei, kas nonāk pretrunā ar noteikumiem Nr. 628, vai tās ir nesamērīgas un nepamatotas, pašvaldība var izvērtēt iespēju un:

- ✓ izdodot saistošos noteikumus, svītrot konkrēto teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu punktu;
- ✓ jaunā novada teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros VES izvietojumam izvirzīt tikai tādas prasības, kas ir samērīgas un atbilstošas noteikumu Nr. 628 prasībām.

⁹ Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma 3. panta 1. punkts;

¹⁰ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 28. panta ceturrtā daļa un Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumu Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” 43. punkts noteic, ka detālplānojuma izstrādi noteiktā apjomā var apvienot ar būvprojektēšanu.

Vēsturiskā situācija

- ✓ VES atļauts izvietot: (R), (TA), (L) teritorijās
- ✗ Mežu teritorijās (M) VES izvietošana nav atļauta
- diferencēti attālumi, ņemot vērā vai plānots VES vai vēja parks

2020

2013

- ✓ VES atļauts arī mežu teritorijā (M), ja ir indeksētā apakšzona.
- ⚠ Indeksētās apakšzonas noteikšanai jāveic grozījumi teritorijas plānojumā vai jāizstrādā lokālplānojums.
- Ja VES > 2MW, attālums līdz dzīvojamām un publiskām ēkām vismaz **800 m**

Aktuālā situācija

- ⚡ **Enerģētiskās drošības likums:**
- ✓ VES atļautas neatkarīgi no teritorijas plānojuma, ja:
 - jauda > 50 MW;
 - piešķirts NIO statuss;
- Minimālais attālums līdz dzīvojamām un publiskām ēkām **800 m**

...2024

2022

turpmāk...

- ✓ Mežu teritorijā (M) VES ir viens no atļautajiem izmantošanas veidiem
- ⚖ VES izvietojumu nosaka IVN
- Ja VES > 2MW, attālums līdz dzīvojamām un publiskām ēkām vismaz **800 m**
- ⚠ Lokālplānojums nav nepieciešams
- ✗ Nav pamata atteikt VES, ja teritorijas plānojumā nav noteikts aizliegums VES izvietošana (TAPL un OPTIL)
- 🔄 Uzsākto lokālplānojumu turpināšana – izvērtējot to lietderīgumu

APZĪMĒJUMI:

*VES – vēja elektrostacija; *(R) – rūpniecības teritorija; *MW – megavats; *NIO - nacionālo interešu objekts; *TAPL - Teritorijas attīstības plānošanas likums; *TP – teritorijas plānojums; *AiM – Aizsardzības ministrija; *(TA) – tehniskās apbūves teritorija; *(L) – lauksaimniecības teritorija; *IVN – ietekmes uz vidi novērtējums; *OPTIL – Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likums; *KeM – Klimata un enerģētikas ministrija.